

2014 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ BAĞLAMINDA POLİTİK KARİKATÜRLER: SABAH-CUMHURİYET VE AKİT GAZETELERİ ÖRNEĞİ

Ülhak ÇİMEN*
Hakan YÜKSEL**

Öz

Haber, fikir ve edininimleri açıklamada en etkili yöntemlerden biri olan karikatürler, toplumu yönetme ve yönlendirme fonksiyonunu da yerine getirmektedir. Bu fonksiyona paralel olarak çalışma; 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri kapsamında *Sabah*, *Cumhuriyet* ve *Akit Gazete*’lerinin Cumhurbaşkanlığına aday siyasilerin karikatür çizimleriyle değerlendirmelerini içermektedir. Çalışma; 10 Temmuz- 10 Ağustos 2014 tarihleri arasında ilgili gazetelerin Cumhurbaşkanlığı’na aday olan Recep Tayyip Erdoğan, Ekmeleddin İhsanoğlu ve Selahattin Demirtaş ile ilgili karikatürlerin politik anlamda gösterimlerini içermektedir. Gazeteler bu sürede ilgili karikatürlerin tamamını ana sayfa karikatürü olarak sunmuşlardır. Bu bağlamda çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan bu üç gazetenin karikatürleri kullanım biçimleri, nitel veri çözümleme tekniğiyle ele alınmış ve karikatürler görsel olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Haber, Karikatür, Cumhurbaşkanlığı Seçimi.*

Politic Cartoons In The Context Of 2014 Presidential Elections: The Example Of Sabah - Cumhuriyet And Akit Newspapers

Abstract

Cartoons one of the most effective methods of explaining news, ideas and acquisitions carry through managing society and routing function. As parallel to this function; the study within the scope of 2014 Presidential Elections contains that

* Öğretim Görevlisi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO.

** Öğretim Görevlisi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO.

evaluations of the *Sabah*, *Cumhuriyet* and *Akit* newspapers through cartoon drawings of politic candidates for the presidency. The study also includes political presentations of the cartoons related to Recep Tayyip Erdoğan, Ekmeleddin İhsanoğlu and Selahattin Demirtaş who candidates for the presidency of the relevant newspapers between 10 July and 10 August 2014. The newspapers presented all the related cartoons as home page cartoons during this period. In this context, the way of using the cartoons of the three journalists evaluated in the scope of the study was handled with the qualitative data analysis technique and the cartoons were presented visually.

Key Words: *News, Cartoon, Presidential Election.*

Giriş

Başta haber ve bilgi vermek üzere, toplumu eğitmek, eğlendirmek ve mal hizmetlerin tanıtımını yapmak amacıyla belirli aralıklarla ve sürekli yayın yapan araçlara kitle iletişim aracı denilmektedir. Kitle iletişim araçları, teknik imkânları dâhilinde hitap ettikleri evrensel bilgi otobanlarına, duygu, düşünce, bilgi, fikir, haber, mizah, eğlence, kültür, eleştiri ve daha birçok hissiyatı da katarak istenilen yönde değişim sağlamayı amaçlamaktadır. Konvansiyonel medya araçlarında olduğu gibi gazeteler de değişim algısını harekete geçirebilmek için insanlara bilgi vermeyi, oyalamayı ve aynı zamanda da eğlendirmeyi eklemektedir (Cereci, 2002:102). Gazeteler günlük olaylara dair söylem tarzlarının oluştuğu, farklı bakış açılarının bir araya geldiği ortamlar olmakla birlikte, karikatürlerin sunduğu mesaj içeriğiyle birlikte eleştirel perspektifinde düşünme alanına girdiği yerler olarak da tasvir edilmektedir (Haydari, 2010: 117). Gazeteler, geleneksel anlamda var olan fonksiyonlarını topluma neşretmekle birlikte kullandıkları yöntemleri etkili kılmak maksadıyla da karikatürler yoluyla eğlendirerek-güldürerek düşünmeye sevk etmektedir. İletişim aracı olarak karikatürler, sayfalar dolusu yazılıp-çizilip anlatılmak istenen fikirlerin basit ama önemli bir şekilde ele alınarak tek bir karede anlatılabilmesi açısından önemli bir düşünce tarzıdır (Yengin, 2010:335).

Karikatürlerin politik anlamda reel ifade tarzı bulduğu kitle iletişim araçlarından birisi gazetelerdir. Gazetelerin günlük basılması ve diğer kitle iletişim araçlarına nazaran siyasetin ve politik fanatizmin gazetelerde daha belirgin biçimde temsil edilmesi bu anlamda gazete karikatürleri daha anlamlı kılmaktadır. Bu vesileyle de karikatür ve okuyucu arasında iletişim bağları kurulmakta var olan bağın derinliğinin artırılması içinde görünürlük ve içerik açısından güncellemeler yapılmaktadır. Günlük gazetelerde yer alan

karikatürlerin hangi sayfalarda verildiği de şüphesiz önem arz etmektedir. Birinci sayfada verilen karikatürler genel anlamda asıl mesaj örüntüsünü oluşturmaktadır. Bu anlamda birinci sayfadan verilen gazete karikatürleri politik taraf olan insanlar psikolojik olarak alt etme güdüsünü gidermekte, taraf olan grubun ilişkilerini güçlendirmekte, psiko-siyasal uyumu sağlamakta ve böylelikle de güç mekanizmalarını daha işlevsel hale getirmektedir. Karikatürler de gelişmişliğin ve geri kalmışlığın toplumsal bir aynası özelliğini taşımaktadır.

Mutlu olma, gülme ve düşündürme ilişkisi karikatürün tarih boyunca anlam aradığı üç önemli algılama tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin ilk dönemlerinde rezil ederek mutlu olma anlayışı, daha sonra üçüncü kişilerin devreye girmesiyle gülme ve güldürmeyi ilahlaştırma derecesinde ön plana çıkarmış ve sonunda da gelişen insan zekâsının etkisiyle birlikte güldürürken düşündürme mekanizmalarını da devreye sokmuştur.

1- Mizah -Karikatür İlişkisi

Mizah, Arapça kökenli *mezhe* kelimesinden türeyen bir kelime olup temelinde güldürü-gülmece anlamlarını taşımakta; İngilizce *humour* ve Almanca *humor* kelimelerine denk gelmektedir. Dilimizde bir gerçeği nükte, şaka ve takılmalarla süsleyip anlatan söz veya yazı şeklinde tanımlanmakta (Büyük Kültür Ansiklopedisi, 1984: 2390), evrensel anlamda ise olayların gülünç, alışılmadık ve çelişkili yönlerini yansıtarak insanı düşünme, eğlendirme ya da güldürmeye yönelten sanat olarak ele alınmaktadır (Ana Britannica, 1989: 155). Mizahın en saf ve yoğunlaşmış dışavurum biçimi çizgiye dayalı bir ifade ve anlayış tarzı olan karikatürlerdir (Güneş, 2010: 323). Karikatür sözcüğünün kökeni İtalyanca da yüklemek, doldurmak ve mecazi olarak da abartmak, alaya almak ve hücum etmek anlamlarına gelen “*caricare*” sözcüğünden gelmektedir. Karikatür sözcüğü ilk kez İtalyan ressam Annibella Carracci tarafından kullanılmıştır. Karikatür genel anlamıyla durumların, fikirlerin ve hislerin zıt boyutlu anlamda güldürü ve eleştiri anlayışı içerisinde yoğrulmasına olanak sağlayan ve yer yer abartıyı ön plana çıkaran ifade tarzlarının genel ifadesidir. Bu eleştirel tutumlar, güldürürken sorgulamayı hatta yıkıcılığı içermekte; gelenekler, töreler, toplumsal sistem, idareler ve iktidarların yarattığı adaletsizlikler karikatürün genel çerçevesini oluşturmaktadır (Arı, 2008:1).

Mizah; hem iktidarda olanların hem de muhalefette bulunanların görüş ve düşüncelerinin kamuoyuna ulaştırılmasında kullanılan en etkili yöntemlerden birisidir. Temelinde güldürmek amaçlanan mizahlar sübliminal olarak aynı zamanda güldürürken düşündürmeyi de hedeflemektedir. Bazen söylenmeyecek kadar ağır olan cümleler çizgiler yardımıyla mizah çizgisinin savunmasında karikatür örüntüsüne bürünerek söylenilmektedir. Mizah, aynı kültürü paylaşan insanların ortak bir belleği olmasının yanı sıra; kültürün toplumsal boyutlarını içeren bazen yergileme aracı, bazen birlikteliği güçlendiren yapısı ve bazen de eğlendirme ve güldürme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Oğuzhan, 2010: 112). Mizah kavramı güldürmeyi ve düşündürmeyi amaçladığı gibi, negatif örüntüde öfkeyi, aşağılamayı, eleştirmeyi, iğnelemeyi ve küfretmeyi; pozitif örüntüde ise, erdemi, sağduyuyu, iyiliği ve ahlaksızlıkları düzeltmeyi güldürü penceresinden sunmaktadır.

Mizah insanları güldürerek hedefe yönelmeyi amaçlarken, karikatür ise mizahın ana temada çizgiler yan temada ise sözcüklerle verildiği ve mizahın en yoğun kullanıldığı iletişim alanıdır. Mizah genel itibariyle hayatı anlama noktasında pozitif etkiye sahiptir, karikatür de bunu gerçekleştiren en etkili öğelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Mizah özünde gülmece-güldürü temalarını barındırsa da asıl amaç tezatları güldürerek gösterebilmektir. Bunun çizgi ve söz yardımıyla sunulmasına da karikatür denilmektedir. Belki de bu anlamda mizahı karikatüre eklemleyen şey, farkı görebilen hissiyatın uç ve saçma olanı da görebilmesi, bunu düşünce ve zekâ kıvraklığıyla işlemesi, kültürel kodlarla biçimlendirmesi ve mizahi(güldürü) yönünü de ekleyerek istenilen üst etkiyi de uyandırmasıdır. Mizah genel itibariyle karikatürle bağdaştırıldığında, birçok kuramsal yaklaşımın da ortaya koyduğu gibi ister *Üstünlük Teorisi*, ister *Rahatlama Teorisi*, ister *Psiko-analitik Teori*, ister *Sosyal İletişim Teorisi* ve isterse de *Uyumsuzluk Teorisi* bağlamında ele alınsın; özünde rahatlamayı ve psikolojik tatmini amaçlamaktadır.

Mizah anlam bulduğu kültürden bağımsız şekilde gerçekleşemez ve dolayısıyla kültürden etkilendiği gibi kültüre katkıda da bulunmaktadır. Toplumsal keşif sahasında geçmişten gelen birikimleri, gelecek nesillere aktarmada da büyük bir önem arz etmektedir. Mizahın *yüreklendirici*, *cesaret verici* ve *kışkırtıcı niteliği* her ülkenin kendi hassasiyetleri çerçevesinde, tarihsel ve toplumsal bellekten süzülerek oluşturulmaktadır (Yücel, 2008: 11). Dolayısıyla her toplumun mizah anlayışı farklılık göstermektedir. Bu nedenle

mizah ve karikatür değerlendirilirken toplumların genel kültür kodlarının bilinmesinde büyük fayda vardır. Toplumların neye güldükleri/gülmedikleri, eleştirilerin sınırı, ekonomik ve sosyolojik yapıları, politik algılama yapıları, tahammül noktaları v.s mizah algılama anlayışını da değiştirmektedir. Çünkü mizahı oluşturan unsurlar insan algısından, toplumsal yargılardan, kültürden, sosyal yapıdan bağımsız değildir.

2- İletişime Etki Bağlamında Karikatür

İçerisinde kültürel kodları ve sembolleri barındıran karikatürün asıl gücü, özgür bir hayal dünyası yaratma, direnme, eleştirme, karşı koyma, düşünme ve aklın sınırlarını zorlamasında yatmaktadır (Göcek, 1997:1). Genel anlamda muhalefet ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilen karikatürler, demokrasinin gelişmesi ve uzun vadeli doğru işleyişi açısından temel amentülerden biridir. Gülme olgusunun temelinde yatan gülünen üzerinde sağlanan üstünlük duygusu siyasal alana sirayet ettiği andan itibaren karikatürle bütünleşmiş böylelikle de; klasik anlamda ki *güldürürken düşündüren* karikatür anlayışı *düşündürürken güldüren* anlayışına dönüşmüştür. Böylelikle de mizah anlayışı politik olanı kendisine konu yapmıştır. Her toplumsal sorun mizahın ilgi alanına girebildiği gibi siyasette karikatür çizerlerine malzeme olmuştur.

İfade özgürlüğünün doğru işleyişi açısından denetim mekanizmalarını reaktif tutabilmenin en önemli ölçütlerinden birisi de eleştiri hakkıdır. Karikatürler bütün kültürlerde eleştirme hakkının doğru kullanılmasında etkin rol oynamaktadır. Karikatür çizerlerinin özünde yaptıkları şey de budur. İfade özgürlüğünün doğru işleyebilmesi için eleştiri hakkını zaman zaman abartı örüntüsünde tutan karikatür çizerlerinin asıl amacı eleştiri üst örüntüsü kapsamında farkındalık yaratarak güldürmek ve aynı zamanda da düşündürerek demokrasi kültürüne katkı sağlayabilmektir.

3-Politik Karikatür

Bir iletişim aracı olarak gerçeğin komik taraflarını göz önünde bulunduran karikatürler, demokrasi tarihinde özgürlüklerin kısıtlanmasıyla politik bir anlam kazanmış ve gündemi oluşturmada ki etkisiyle ön planda yer almıştır. Politik mizah ve karikatürün her şekli nükte örüntülü gizli olanı keşfettirici, alaycı ve aleyhte durmakla birlikte genel itibariyle güldürmeden öte yıkıcı bir anlam tarzı olarak değerlendirilmiştir (Güvemli, 1955:3). Tevfik

Fikret'in meşhur “ *Güleriz ağlanacak halimize*” mısrası klasik karikatür anlayışının içerisindeki gülmeceyi siyasal olana/alana zıtlık örüntüsüyle aktarmış ve böylelikle de politik bir ifade tarzına da çevirmiştir. Politik karikatürler mizahın, edebi ya da estetik değerinden çok siyasal iletişim açısından verdikleri mesaj yoluyla da değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Karikatür ve mizah siyasal alanda var olan düzeni eleştirme, karşı duruş ve bazen de başkaldırıdır. Politik karikatür ise krala çıplak olduğunu söyleyebilmenin en makul, en mantıklı ve en masum yoludur. Politik karikatürün belirginleşmesini sağlayan en önemli unsur ifade tarzlarıdır.

Politik karikatürler, kamuoyunda istedikleri etkiyi oluşturabilmek çeşitli anlatım öğeleri kullanmaktadır. Bu öğeler; *abartma* (mesajda siyasal olanın aşırıya kaçarak tasvir edilmesi veya aşırı övme), *alay* (mesajda siyasal olan çarpıklıkların, düzensizliklerin ya da absürtlüklerin hicvedilerek işlenmesi), *dikotomi* (dil kullanımından yararlanarak bir sözcük ya da deyim farklı kullanımlarından farklı anlamlar çıkartmak), *gülünçlük* (mesajda komik ve saçma olan şeylerden faydalanmak), *ironi* (mesajda kullanılan kelimelerin ince alay maksatlı tam zıt şekilde kullanılmaları), *karşılaştırma* (mesajda rekabetin ve rakiplerin zayıf ve güçlü yönlerinin vurgulanması), *kişileştirme* (mesajda insanların sahip olduğu özelliklerin hayvanlara aktarılması), *sürprizler* (mesajda gelişen beklenmedik durumlara okuyucunun tepki verme ve gülmeceyi içinden çıkarması), *işaretlerden faydalanma* (siyasal sembollerin politik anlamda komedi unsuruna dönüştürülmesi) ve *noktalama işaretleridir* (noktalama işaretlerinin farklı kelime aralarında kullanılması) (Tellan, 2010: 990).

Tarihsel olarak değerlendirildiğinde insan edinimlerinin özü etkileme faaliyeti maksatlardır. Şüphesiz politik karikatürçülüğün temel amacı da bir kişi ya da grubu (genel anlamıyla kitleyi) duygu, düşünce, davranış, tercih mekanizmaları ve siyasi tercihler noktasında etkileyerek yönlendirmektir (Bakır, 2006: 68). Politik karikatürler istenilen etkiyi uzun süreli devam ettirmek istiyorsa öncelikle gündemle alakalı belirleyici olmak zorundadır. Bu anlamda gazeteler ve bir mesaj olarak da karikatürler ne düşündüğümüzü söylemede başarılı olmayabilirler, lakin ne hakkında düşüneceğimizi söylemede son derece başarılı olmaktadır (Cohen, 1963: 13).

Genel olarak *Gündem Oluşturma Modeli* olarak bilinen bu modelde gazetelerin de bir mesaj içeriği olarak kamuoyu üzerinde etkili olacağı realitesi göz önünde bulundurulmaktadır. Gündem oluşturma genel itibarıyla

medyanın (dolayısıyla gazetelerin de) sunmuş olduğu içerik ve sunuş yoluyla kamuoyunun konuşacağı konular üzerinde belirleyici olacağı düşüncesine dayanmaktadır. Dolayısıyla bir mesaj biçimi olan politik karikatürler de neyin önem arz ettiği konusunda özellikle gazetelerde etkili şekillerde kullanılmaya çalışılmaktadır. Özellikle gazete haberciliğinin doğrudan taraf olma hissiyatına katkısı göz önüne alındığına, politik karikatürler hem gündemi oluşturmak da hem de inandırıcılık etkisiyle etkileyerek yönlendirmek amaçlarına da büyük katkıda bulunmaktadır.

4- Metodoloji

Türkiye Cumhuriyeti'nin on ikinci cumhurbaşkanını belirlemek için yapılacak halk oylaması öncesinde 10 Temmuz- 10 Ağustos 2014 tarihleri arasında *Sabah*, *Cumhuriyet* ve *Akit gazetelerinin*, Cumhurbaşkanlığı'na aday olan Recep Tayyip Erdoğan, Ekmeleddin İhsanoğlu ve Selahattin Demirtaş ile ilgili karikatürlerin politik anlamda nasıl sunulduğunun analiz edildiği bu çalışmada nitel çözümleme metoduyla ele alınan ilgili gazeteler yayın politikaları gerekçesiyle incelenmiş ve sonuçlar nesnel şekilde paylaşılmıştır.

4.1- Amaç ve Yöntem

2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri sürecinde adayların nasıl bir biçimde karikatürize edildiğini tespit etmenin amaçlandığı bu çalışmada yöntem olarak nitel çözümleme tekniğinden yararlanılmış ve elde edilen veriler içerik analiziyle sunulmuştur.

4.2- Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye genelinde ulusal düzeyde yayım yapan gazeteler oluşturmaktadır. Örneklemi ise *Sabah*, *Cumhuriyet* ve *Akit gazeteleri* teşkil etmektedir.

4.3- Bulgular

2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanını belirlemek için 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılmış ve - 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği reformuyla Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nı ilk kez halk seçmiştir. Seçimi 10 Ağustos 2014 tarihinde ikinci tura gerek kalmadan Recep Tayyip Erdoğan kazanmıştır. Yapılan karikatür analizi, Mevlana'nın “ çok sözü, derdini anlatamayan söyler” sözü temsiliinde içerikle alakalı yorumlamalara girilmemiş, böylelikle de karikatürün özüne bağlı kalınmıştır. Zaten karikatürler yoruma gerek

kalmadan tek başlarına bir bilgi aktarımı sağlayabilmektedir. Türkiye’de mizahın en sağlam malzemeleri politika içeriklidir. Bu yüzden ki günümüzde karikatür dendiği zaman aklımıza siyaset ve siyasetin gülümsemeye birlikte yorumlanması gelmektedir.

4-3.1- Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesinin karikatür çizeri Salih Memecan’dır. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde *Sabah Gazetesi* genel yayın politikası olarak Selahattin Demirtaş ile ilgili karikatür yayımlaması yapmamıştır. Ayrıca gazete karikatür çizerinin seçim döneminde senelik izne ayrılması nedeniyle bir müddet gazete ana sayfa karikatürü yayımlamamıştır. Özellikle “*Ekmek İçin Ekmeleddin*” sloganını eleştiren ve ciddiyetsiz bulan gazete bunu karikatürlerinde de göstermiştir.

Karikatür-1

Karikatür-2

Sabah Gazetesi seçim döneminde ayrıca “Çatı Aday” söylemini de ciddiyetsiz bulmuş ve karikatürlerine de bunu yansıtmıştır. Özellikle Kemal Kılıçdaroğlu ve Devlet Bahçelinin kendi parti içi oluşumlarından aday çıkaramamalarını çizgisel örüntüde espriye malzeme yapmıştır.

2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Bağlamında Politik Karikatürler

Karikatür-3

Karikatür-4

Karikatür-5

Sabah Gazetesi Cumhurbaşkanı adaylarından Recep Tayyip Erdoğan'ın seçimi kazanacağını öngörmüş bunu hem aday açısından hem de muhalefet açısından değerlendirmiştir.

Karikatür-6

Karikatür-7

Karikatür-8

Karikatür-9

Gazete ayrıca bu dönemde ara ara *İşsizliğin Azalması* ve *İsrail'in Filistin Kuşatması* konularını günlük içeriklerde ana karikatürden sunmuştur.

4.3.2- Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'nin karikatür çizeri Musa Kart'tır. Musa Kart 2004 yılında çizmiş olduğu kedi kafalı Başbakan Erdoğan karikatürüyle bu alandaki özgürlükler alanı söylemini de gündeme taşımıştı. Türkiye'de İmam Hatip Liseleri'ni ip yumağı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı da ipe dolamış şekilde tasvir eden Musa Kart, haber ve söylemlerin özgürleştirici gücü olan karikatürün de sınırlarının neler olacağı tartışmasını da gündeme taşımıştır. Başbakanın avukatları ilgili karikatürden sonra *kişilik haklarına saldırı* nedeniyle tazminat davası açmış ve kazanmışlardır. Ancak kararı temyize götüren gazete Yargıtay'ın kararı bozması neticesinde tazminat ödememiştir. Yargıtay dava ile ilgili kararında: “ *kediler birçok insanın evlerini ve yaşamlarını paylaştıkları sevimli varlıklardır, bu nedenle aşağılama aracı olarak kullanılamazlar. Siyasi karikatürler, siyasetçiler için rahatsızlık yaratsa da okuyucuların olayları daha net biçimde anlama ve kavramalarında etkili olur. Toplumu yönetme, etkileme ve yönlendirme gücü bulunan siyasetçilerin sahip oldukları bu güç oranında eleştiriye açık olma ve katlanma zorunlulukları vardır*” demiştir.

(<http://bianet.org/bianet/medya/79521-yargitay-basbakan-hosgorulu-olmali>).

Karikatür-10

Cumhurbaşkanlığı sürecinde gazete karikatür içeriğini geçmiş dönemdeki yayınlarına nazaran yumuşatmıştır. Yine gazete Selahattin Demirtaş ve Ekmeleddin İhsanoğlu ile ilgili karikatür yayımlamamıştır. Gazetenin karikatür içeriği genel itibariyle Cumhurbaşkanlığı'na aday olan

Recep Tayyip Erdoğan'ı eleştirir niteliktedir. Bunun yanında Recep Tayyip Erdoğan'ın “eşitlikçi olma” söyleminin gerçek olmadığı vurgusunu Ekmeleddin İhsanoğlu karikatürüyle sunmuştur. Yine seçim sürecinde Başbakanlık “kaynak ve imkânlarının kullanılması” eşitsizlik vurgusu üzerinden karikatürize edilmiştir. Gazete yine aynı dönemde karikatür çizimlerine müdahale edilmesini de eleştirmiştir.

Karikatür-11

Karikatür-12

Gazete ilgili seçim sürecinde yine *Bana Ermeni Diyorlar*, *Karma Eğitim Anlayışı*, *TRT'nin Taraflı Yayın Politikasını* Recep Tayyip Erdoğan karikatürleri üzerinden çizime almıştır.

Karikatür-13

Karikatür-14

Gazete seçim sürecinde ayrıca İsrail'in Filistin Kuşatması'nı-İslam Dünyası ve Birleşmiş Milletlerin buna tepkisiz kalmasını, Ahmet Davutoğlu'nun Amerika Birleşik Devletleri ile görüşmesini, Tansu Çiller'in ifade verme süreçlerini karikatürleştirmiştir.

4.3.3- Akit Gazetesi

Akit Gazetesi'nin karikatür çizeri Kasım Özkan'dır. *Akit Gazetesi* de seçim sürecinde Selahattin Demirtaş ile ilgili karikatür yayımlamamıştır. *Akit Gazetesi*'nin karikatür anlayışı iletişimsel olarak genel itibariye muhalefet partileri üzerinden Ekmeleddin İhsanoğlu'nu eleştirmeye yöneliktir. Gazete, Sabah Gazetesi'nde olduğu gibi *Çatı Aday* söylemi üzerinden muhalefet partilerini ve Ekmeleddin İhsanoğlu'nu eleştirmiştir.

Karikatür-15

Karikatür-16

Karikatür-17 Karikatür - 18

Karikatür-19

Gazete, Ekmeleddin İhsanoğlu eleştirisinin yanı sıra Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nu da eleştirel bir bakış tarzıyla çizimlerine yansıtmıştır.

Karikatür-20

Karikatür-21

Karikatür-22

2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Bağlamında Politik Karikatürler

Karikatür-23

Karikatür-24

Karikatür-25

Gazete, Ekmeleddin İhsanoğlu'nun *İstiklal Marşı*'nı yanlış okumasını da çizimlemiştir.

Karikatür-26

Karikatür-27

Cumhurbaşkanlığı'na aday olan Ekmeleddin İhsanoğlu'nun *halktan uzak olduğu* anlayışı da karikatürleştirilmiştir.

Karikatür-28

Karikatür-29

Karikatür-30

Karikatür-31

Karikatür-32

Karikatür-33

Karikatür-34

Sonuç

Karikatürün tarihsel gelişimi insanlık tarihi kadar eskidir, denilebilir. Özellikle matbaanın ve gazeteciliğin gelişmesiyle birlikte (içeriksel olarak) gelişim çizgisini ve sanatsal yörüngesini geliştiren karikatür bilinçli ve sistematik bir ürün olma hüviyetini de bu dönemde kazanmıştır. Karikatürler genel itibarıyla tarihin her döneminde gelişim çizgilerine paralel olarak farklı işlevler üstlenmiş, özellikle de siyasal iletişim açısından (iktidar için) bir tehlike olarak görülmüştür. Dönem dönem (özellikle askeri darbe ve muhtıralar sürecinde) yasaklara maruz kalmış, dönem dönem içeriğine ket vurulmuş ve bazen de iktidar lehine söylem tarzını benimsemiştir. Muhalefete ket vurma anlayışı eleştirel düşünme anlayışına da zarar vermiştir. Toplumsal iletişim açısından bu denli önem arz eden karikatürlerin toplumlar üzerinde ki etkisi inkâr edilmemekle birlikte, bu alanda ki akademik çalışmaların eksikliği karikatürlerin şansızlığı olarak değerlendirilmektedir.

Kitle iletişim araçlarının yayınları çoğunlukla(buna gazeteler de dâhil) ülke yönetimine ve genel yaşam tarzına egemen olan tüketim endeksli mevcut kültürün ilkelerinin gereğini yapmaktır (Wooley, 2000: 170). Sürekli üretilmesi ve tüketilmesi gereken karikatürlerde bu anlamda her gün yenilenmek zorunda kalmışlardır. İktidar açısından politik karikatürlerin

amacı politik pazarlamada olduğu gibi süreklilik etkisinin var olmasıyla birlikte olumlu havanın devam ettirilmesini amaçlamalıdır. Basın karikatürleri içerisinde ki gazete karikatürleri de günlük haberler içerisinde genelde görünmeyen/gösterilmeyen haberleri çizim ve az söz söyleme ustalığıyla kamuoyuna ulaştırmakta; böylelikle de meta iletişimin yansıtma ve önemseme fonksiyonlarını da yerine getirmektedir. Ve denilebilirse basın karikatürleri olayların görünen taraflarından ziyade görünmeyeni bulma ve anlatabilme çabası olarak değerlendirmektedir.

Siyasal olanı güldürü ögesine dönüştürme her zaman politik karikatürcülüğün başvurduğu temel noktalardan biridir. Bu anlamda politik karikatürcülük kıvrak ve güçlü zekânın işidir. Amaç küçümsemeyi, değersiz hissettirmeyi güldürü ögesinin arkasına sığınarak yapmaktır. Politik karikatürler sosyal ve siyasal olaylar karşısında muhalif olma özelliğine sahiptirler ve yaşanan trajikomik olayları gülünç hale getirme eylemi; haksız ya da zalim olanın küçük düşürülmesi yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Yılmaz, 2010: 979). Ancak küçük düşürmede ki çizim özgürlüğünün sınırlarının neler olduğu da hâlen tartışma sahasında ele alınmaktadır. Bu anlamda karikatürü bir kitle iletişim aracı olarak değerlendirdiğimiz de ele alınması gereken sınırlar etik çerçeveler dâhilinde ele alınmak zorundadır. Aslında Türkiye ve diğer dünya ülkelerinde farklı isimlerle anılan *Basın Meslek İlkeleri* şöyle demektedir: “Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz” ve “düşünce ve vicdan özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, dini duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz.” Şimdiye kadar karikatürler bu çerçevede hiç düşünülmemiş olsa da etik kodların referans çizgileri bu ilkeler olmalıdır.

KAYNAKÇA

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi(1989). Cilt 16. İstanbul: Ana Yayınları.

Bakır, U.(2006). “*Televizyon Reklamlarında İkna unsuru Olarak Mizah*”. Yüksek Lisans Tezi, İzmir

Büyük Kültür Ansiklopedisi(1984). Cilt 8. Ankara: Başkent Yayınları.

Cerci, S. (2002). “*İletişim Kurmak İnsan Olmaktır*. İstanbul: Metropol.

Cohen, B.(1963).” *The Press and Foreign Policy*”. Princeton:Princeton University Press.

Göcek, F.M.(1997). “*Political Cartoons as a Site Of Representation and Resistance in The Middle East*”. *Princeton Papers*, 6, 1-12

Güneş, A.(2010). “*Mizah Dergilerinde ve Sanal Sohbet Dilinde Oto Sansür*”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 323-331

Güvemli,Z.(1955). “*Türk Mizah Edebiyatı Antolojisi*”. İstanbul: Varlık Yayınları.

Haydari, N.(2010). “*Neoliberalleşme Sürecinde Basın Karikatürleri: Çok Seslilik ve Radyo*”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 117-125

Oğuzhan, Ö.(2010). “*Hoca Bir Gün Modernitenin Ruhuna El Fatiha Okur*”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 95-112

Öngören, F.(1998). “*Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*”. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Tellan,D.(2010). “*Mizah, Karikatür ve Seri Anlatı: Çocuk Karakter Kullanımı Örneğinde Tuğçe*”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 987-998

Woolley, J.T.(2000). “*Using Media- Based Data İn Studies of Politics*”. *American Journal of Politicl Science*. Vol. 44. No:1.s. 156-173

Yengin, D.(2010). “*İletişim Aracı Olarak Karikatürde Komik Şiddet Kullanımı*”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 335-342

Yılmaz, M.(2010). “*Trajikomik: Amerika Irak Savaşı’nda Türkiye’de Karikatür Dergileri.*” ”. *Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu, Ulusal İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* s. 979-984.

Yücel, Y.G.(2008). “*1972-1980 Yılları Arasında Bir Mizah Dergisi. Gırgır’da Yoksulluk Temsiliyetleri.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli.